

SVETSKA ASOCIJACIJA ZA DOKOLICU I REKREACIJU – MESTO I ULOGA KOMISIJE ZA OBRAZOVANJE

U radu se analizira delatnosti Svetske asocijacije za dokolicu i rekreaciju (WLRA) i njen doprinos razumevanju i unapređenju obrazovanja odraslih u slobodnom vremenu. Ukazuje se na opšte karakteristike WLRA, zatim se daje prikaz postojećih WLRA-komisija i ukratko opisuje struktura i način njihovog funkcionisanja. Fokus interesovanja je na razmatranju mesta i uloge Komisije za obrazovanje, kao sastavnog dela asocijacije. Analiziraju se ciljevi i zadaci iz kojih proishode obrazovne aktivnosti Komisije za obrazovanje, a naročita pažnja se posvećuje rezultatima koje je ostvarila ova komisija. Kao najdragoceniji doprinos Komisije za obrazovanje možemo izdvojiti stvaranje opšteprihvaćene platforme dokoličarskog obrazovanja koja se bazira na Povelji o dokoličarskom obrazovanju i nizu drugih značajnih dokumenata. Budući da su nevedene aktivnosti, odnosno celokupna delatnost komisije koja se ostvaruje u domenu dokoličarskog obrazovanja odraslih internacionalnog karaktera, opravdano je da se značaj postignutih rezultata sa andragoškog aspekta, što se ovim radom želi i istaći, izrazito vrednuje i posebno ceni.

Ključne reči: obrazovna aktivnosti WLRA, Komisija za obrazovanje, obrazovanje odraslih, dokoličarsko obrazovanje

* * *

Izgleda da dokolica doživljava sudbinu fenomena čija se vrednost procenjuje shodno nivou dostignutog civilizacijskog razvoja. Što je kulturni, socijalni i ekonomski život dinamičniji, to je i neophodnost proučavanja dokolice izraženija. Poput individualne potrebe koja u izvesnom momentu doživljava svoju kulminaciju i biva zadovoljena, tako, možemo analogno posmatrati i potrebe koje egzistiraju na opštedruštvenom nivou. Tokovi savremenog društva su proteklih decenija izneli na površinu potrebu za sistematičnim i organizovanim istraživanjem dokolice kao univerzalne pojave. Kao odgovor na takve novonastale okolnosti koje su zahtevale validno naučno objašnjenje formirana je 1956. godine Svetska asocijacija za dokolicu i rekreaciju (WLRA-World Leisure and Recreation Association).

Po svom karakteru, to je nevladina, neprofitabilna organizacija, posvećena proučavanju i afirmisanju svih aspekata dokolice, slobodnog vremena, rekreacije, turizma, igre, umetnosti i kulture uopšte. Članovi WLRA mogu biti pojedinci koji se bave dokolicom u profesionalnom smislu, ali i aktivisti javnih i volonterskih organizacija u domenu obrazovnih, istraživačkih i propagandnih delatnosti. Institucije obrazovnog karaktera, uključujući i razne vladine agencije, takođe mogu biti članice WLRA.

Dve bitne odlike značajno determinišu rad i obrazovnu delatnost WLRA:

1. *internacionalnost*, kako u pogledu članova, tako i u odnosu na realizaciju i zastupljenost programa u različitim regionima sveta. Ova odlika je zapravo neumitna posledica činjenice da je WLRA organizacija međunarodnog karaktera.
2. *interdisciplinarnost*, kao opravdani pristup u proučavanju polidimenzionalnog fenomena dokolice.

Imajući u vidu navedene principe, primarni ciljevi organizacije bi bili istraživanje i otkrivanje fenomena dokolice i mogućih implikacija, zatim zalaganje da se poveća udeo dokoličarskog obrazovanja, pospešivanje usluga koje omogućavaju kvalitetno i sadržajnije provođenje dokolice i afirmisanje opštedruštvenog razvoja kroz smisao bavljenje slobodnim vremenom. Navedeni ciljevi se ostvaruju kroz raznovrsne oblike obrazovanja, putem istraživačkih projekata i konačno afirmisanjem dokoličarskih vrednosti ili pak slobodnog vremena. Shodno takvim nastojanjima WLRA organizuje kongrese, konferencije, seminare, diskusije, radionice, savetovanja, postdiplomske studije, izdaje monografije, časopise, novine i druge publikacije. Po obimu aktivnosti i broju programa koje omogućava WLRA zauzima vodeće mesto na međunarodnoj sceni u ovoj oblasti.

Budući da ostvaruje veoma širok spektar, pre svega obrazovnih aktivnosti, WLRA je razvila moćnu organizacionu strukturu koja podržava takvo angažovanje. Strukturu sačinjava nekoliko relativno nezavisnih, ali međusobno povezanih organizacionih celina ili programskih centara, čijim delovanjem se ostvaruju ciljevi organizacije. O organizaciji WLRA, a naročito o obrazovnom značaju i funkcionisanju jednog njenog segmenta Internacionalnog centra za eksperte-WICE, već postoji opširniji prikaz N. Kačavende-Radić (1997).

Osim WICE kao specifične institucije za postdiplomske usavršavanje stručnjaka iz oblasti dokolice, kao posebna organizaciona jedinica u okviru WLRA egzistira i Komisija za obrazovanje, koja daje izuzetan doprinos u promovisanju i razvoju dokoličarskog obrazovanja.

Komisije u okviru WLRA

Komisije zauzimaju veoma značajno mesto u sklopu WLRA i najviše doprinose ostvarivanju ciljeva organizacije. Aktivnosti unutar komisija pružaju dobar pregled onoga što se dešava u celokupnoj organizaciji. Njihova prevashodna uloga se ogle-

da u sprovođenju istraživačkih projekata, širenju informacija o dokolici i rekreaciji i posredovanju između šire javnosti i programa koje nudi WLRA.

Komisije možemo uslovno svrstati u dve kategorije. To su stalne komisije i radne grupe koje se tokom vremena postepeno razvijaju i zauzimaju punopravni status komisije. Dakle, hronološki posmatrano, postojeće komisije u okviru asocijacija su sledeće:

1. Komisija za istraživanja (Research Commission) je najstarija organizaciona jedinica ove vrste i formirana je tokom prvih godina rada WLRA,
2. Komisija za menadžment u dokolici (Commission on Leisure Management), osnovana 1981. godine,
3. Komisija za obrazovanje (Commission on Education), osnovana 1982. godine,
4. Komisija za ženska prava (Commission on Woman and Gender), osnovana 1997. godine,
5. Komisija za okupljanje novih članova i promovisanje dokolice (Commission on Access and Inclusion), osnovana 1998. godine,
6. Komisija za volunterizam (Commission on Volunteerism), osnovana 2000. godine,
7. Komisija za dokolicu u trećem životnom dobu (Commission on Leisure and Later Life), osnovana 2000. godine,
8. Radna grupa za pravo i politiku (Working Group on Law and Policy), osnovana 1998. godine,
9. Radna grupa za decu i omladinu (Working Group for Children and Youth), osnovana 2000. i
10. Radna grupa za turizam i dokolicu (Working Group on Leisure and Tourism), osnovana 2001. godine.

Navedene komisije i radne grupe okupljaju eksperte ne samo iz oblasti dokolice i rekreacije, već i stručnjake iz srodnih sfera interesovanja. Takav interdisciplinarni pristup u kreiranju obrazovnih programa i istraživačkih projekata značajno doprinosi poboljšanju kvaliteta rada i usluga unutar svake od komisija.

Komisije u okviru WLRA nastaju u trenutku kada se uoči potreba za formiranjem posebne organizacione jedinice radi proučavanja specifične problematike. Prvi korak ka formiranju komisije jeste uspostavljanje radne grupe. Funkcionisanje radne grupe se ostvaruje u jednom užem domenu aktivnosti i tek kada se zadovolje određeni kriterijumi, radna grupa se može transformisati u komisiju sa punopravnim statusom. Neki od kriterijuma koje je potrebno zadovoljiti su: postojanje dovoljnog broja članova, specifičan program aktivnosti u odnosu na već postojeće komisije, plan za buduće aktivnosti sa odgovarajućim obrazloženjem, postojanje realnih izvora finansiranja i sl.

Svaka komisija ima zaseban pravilnik o radu i statut kojim se uređuje način funkcionisanja. Upravljanje u okviru komisija se odvija samostalno i za to je zadužen predsednik komisije i Izvršni komitet. Statutom WLRA su definisani načelni principi na kojima počiva rad komisija. Na primer, ciljevi komisije moraju biti u saglasnosti sa

ciljevima organizacije, članovi komisija moraju biti članovi WLRA, istupanje u javnosti u vidu jasnih saopštenja koji se povremeno proveravaju i odobravaju od strane Upravnog odbora asocijacije, itd. (WLRA By-Laws, Artical 4.1).

Dakle, svaka od komisija se odlikuje specifičnim fokusom interesovanja, dok je struktura, način upravljanja i funkcionisanje u organizacionom smislu usaglašeno na nivou asocijacije.

Nastanak Komisije za obrazovanje

Početni impuls ka osnivanju Komisije za obrazovanje javlja se na Prvoj međunarodnoj konferenciji WLRA, održanoj na Mičigenskom univerzitetu 1977. godine. Tada je formirana Međunarodna komisija za unapređivanje rukovođenja (liderstva) u oblasti dokolice (INTERCALL-International Commission for Advancement of Leisure Leadership). Nastanak ove komisije koincidira sa sve učestalijim zahtevima za usavršavanjem i promovisanjem lidera u oblasti dokolice širom sveta. Ujedno, to je bila i osnovna svrha i misija INTERCALL-komisije. Nakon dve godine postojanja, 1982. - INTERCALL-komisija se transformiše u WLRA-komisiju za obrazovanje. Spektr delatnosti novonastale Komisije je zamišljen znatno šire i obuhvatao je i druge oblike dokoličarskog obrazovanja, a ne samo obrazovanje za rukovođenje i ulogu vođe u oblasti dokolice. Izvesno je da Komisija za obrazovanje predstavlja refleksiju potreba za andragoškim osmišljavanjem ne samo obrazovanja za liderstvo, već i procesa obrazovanja odraslih u slobodnom vremenu.

Struktura i upravljanje

Budući da su osnovne smernice za formiranje organizacione strukture, način upravljanja i funkcionisanje komisija usaglašene na nivou asocijacije, samim tim se i rad Komisije za obrazovanje prelama kroz jedinstveno uspostavljene okvire. Dakle, upravljanje je u nadležnosti predsednika i pet članova Izvršnog komiteta, koji relativno samostalno rukovode poslovima u okviru komisije. Članovi Izvršnog komiteta komisije se biraju na tri godine i ujedno su i članovi WICE. Izvršni komitet se sastaje svake dve godine u okviru WLRA internacionalnih konferencija, pri čemu se sumiraju dotadašnji rezultati i daju inicijative za period koji predstoji.

Cilj

Za razliku od prvobitne INTERCALL-komisije čiji su dometi obrazovnih aktivnosti bili ograničeni samo na unapređivanje rukovođenja i trening lidera u oblasti dokolice, ciljevi Komisije za obrazovanje su pretpostavljali znatno širi opseg obrazovnih delatnosti. Takve aspiracije su se zapravo konkretizovale u koncepciji dokoličarskog obrazovanja. Mnogi autori ukazuju na izraženu tendenciju razvoja dokoličarskih obrazovnih programa i stvaranja strategije za njihovu implementaciju na internacionalnom nivou. Lako je uočljivo da shvatanje dokoličarske konce-

pcije obrazovanja nije jednolično i uniformno, već se odlikuje bogatstvom ideja i raznolikošću autorskih pristupa. Jedan od veoma cenjenih savremenih istraživača W. Nahrstedt, smatra da dokoličarsko obrazovanje treba da zauzme vodeću ulogu u obrazovanju nezaposlenih radnika. Po ovom autoru, različiti programi stručnog usavršavanja ili prekvalifikacija mogli bi se realizovati u slobodnom vremenu ove populacije, što bi značajno doprinelo podizanju njihove kompetentnosti za buduće radno angažovanje (Nahrstedt, 1997). Drugi pak, dokoličarsko obrazovanje često povezuju sa mnogobrojnim programima terapijskih tretmana i preventivnih obrazovnih aktivnosti usmerenih ka sprečavanju mogućih devijantnih oblika ponašanja u slobodnom vremenu (Robertson, 1995). Dok za neke autore (Bollaret, Corin i M. Theeboom) smisao dokoličarskog obrazovanja se sastoji u pokušaju da se ljudi nauče kako kvalitetno i razumno da koriste svoje slobodno vreme u skladu sa ličnim preferencijama (Bollaret, 1990).

Uvažavajući raznolikost autorskih pristupa osnovna namera Komisije za obraovanje u afirmaciji dokoličarskog obrazovanja, zasnivala se na formulisanju opšteprihvaćene platforme koja bi predstavljala polaznu tačku pri kreiranju obrazovnih programa iz ove oblasti. Vođena tim ciljem Komisija je organizovala nekoliko međunarodnih seminara koji su dali željeni odgovor i uspostavili smernice razvoja dokoličarskog obrazovanja. Ovi naponi su bili prevashodno usmereni ka uvođenju ovog oblika obrazovanja u tradicionalni sistem školstva, zatim primeni u razvoju lokalnih zajednica i komunalnih sistema i konačno u domenu usavršavanja ljudskih resursa za različite uloge u procesu obrazovanja odraslih. U vremenskom periodu od svog nastanka do 2000. godine, Komisija za obrazovanje je usvojila nekoliko zvaničnih dokumenata koji predstavljaju referentni okvir i svojevrsni putokaz za buduće tokove razvoja dokoličarskog obrazovanja. Ovi dokumenti, koji se sastoje od ukupno pet zasebnih celina, prosleđeni su međunarodnim i nacionalno-regionalnim obrazovnim institucijama u vidu preporuke i stručne podrške pri daljem razvoju obrazovnih programa. Svih pet dokumenata su od izuzetne vrednosti i imaju poseban značaj obzirom da je to prvi uspeli pokušaj da se na međunarodnom nivou utvrde konture i dometi dokoličarskog obrazovanja.

Zamišljena platforma dokoličarskog obrazovanja izrasta iz sledećih pet dokumenata:

1. *Međunarodna povelja o dokoličarskom obrazovanju* (WLRA-Commission on Education, Israel, 1993). Osnovna svrha Međunarodne povelje o dokoličarskom obrazovanju sastoji se u detaljnom pružanju informacija o fenomenu dokolice i prednostima koje proističu iz koncepcije dokoličarskog obrazovanja. Osim toga, ukazuje se na dva moguća aspekta dokoličarskog obrazovanja, odnosno na obrazovanje za dokolicu i obrazovanje u dokolici. U dokumentu se sa dosta pažnje razmatra mogućnost primene ovog oblika obrazovanja u školskim institucijama, u kontekstu razvoja zajednice i pripreme stručnjaka za dalje širenje znanja iz domena dokolice. Takođe, preciziraju se osnovne smernice i principi takvog angažovanja.
2. *Dokoličarsko obrazovanje i razvoj zajednice* (WLRA/ERLA-Commission on Education, Israel, 1998). Dokument eksplicira značaj dokolice za ra-

zovoj lokalne i šire zajednice u okviru jednog regiona ili države. Mogući doprinos se posmatra kroz uticaj koji dokolica ostvaruje na porodicu, različite javne institucije, proces rad, marginalizovane slojeve društva i siromaštvo kao sve izraženiju pojavu savremenog sveta. Shodno tome, znatan deo sadržaja dokumenta je u obliku preporuka o postupcima koje valja preduzeti u procesu organizovanja i sprovođenja dokoličarskog obrazovanja.

3. *Dokoličarsko obrazovanje i populacija sa specijalnim potrebama* (WLRA/ERLA-Commission on Education, Israel, 1998). Prvi deo dokumenta utvrđuje kriterijume i definiše ko zapravo čini populaciju sa specijalnim potrebama, dok drugi, predstavlja niz preporuka o prednostima i načinu primene dokoličarskog obrazovanja u okviru specijalizovanih institucija koje se bave ovom populacijom ljudi.
4. *Dokoličarsko obrazovanje i rizični životni period - detinjstvo/adolescencija* (WLRA/ERLA-Commission on Education, Mexico, 1998). Dokumentom se ukazuje na činjenicu da veliki kvantum slobodnog vremena u toku detinjstva/adolescencije, ako se ne osmisli na pravilan i svrsishodan način, može dovesti do nekih devijantnih oblika ponašanja poput konzumiranja droge i alkohola, vandalizma, skitničarenja, različitih poremećaja seksualnog ponašanja, itd. Takođe se u vidu preporuka saopštavaju i mogući načini prevencije i prevazilaženja takvih oblika ponašanja.
5. *Obrazovanje za „ozbiljnu dokolicu”* /Educating for serious leisure/ (WLRA-Commission on Education, Canada, 2000). U nazivu dokumenta je upotrebljena sintagma *ozbiljna dokolica* koja zapravo predstavlja specifičnu konstrukciju ali sa tačno definisanim značenjem. *Ozbiljna dokolica* se određuje preko šest različitih kvaliteta koji je čine, a to su: osećaj postignuća i uspešnosti mimo profesionalnog angažovanja, lični i socijalni identitet, postojanje etičkog kodeksa, suštinsko lično zalaganje, trajna dobit na ličnom planu i istrajnost u pogledu prihvaćenih vrednosti dokolice. Obrazovanje za tako shvaćenu dokolicu se vidi kao sistematični napor da desegne jedan sadržajni, dublji nivo poimanja svakog od šest navedenih kvaliteta. Shodno tome, dokument se sastoji od niza preporuka koje bliže određuje način realizacije i karakteristike obrazovnih aktivnosti u kontekstu *ozbiljne dokolice*. Ne ulazeći u opširniju raspravu, opravdano je postaviti pitanje o adekvatnosti upotrebljenog naziva.

Imajući u vidu prethodni sažeti prikaz zvaničnih dokumenata na kojima počiva shvatanje dokoličarskog obrazovanja, možemo uočiti kakvi problemi i koja pitanja predstavljaju imperativ u radu Komisije za obrazovanje. Shodno tome, iz ovako formulisane platforme proishode ciljevi i zadaci komisije. Primarni cilj bi se dakle mogao odrediti dvostruko, i to kao:

- pospešivanje i stimulisanje procesa usavršavanja i treninga lidera iz oblasti dokolice
- *razvijanje dokoličarskih obrazovnih programa i strategija njihove implementacije kroz međunarodnu razmenu i kooperaciju.*

Ovako definisani cilj se dalje konkretizuje u vidu mnogobrojnih zadataka. Neki od zadataka su: uzdizanje svesti o značaju dokolice i rekreacije, organizovanje foruma, diskusija i seminara, unapređivanje kvaliteta istraživačkih projekata u okviru dokoličarskog obrazovanja, razvijanje međunarodnih, regionalnih i nacionalnih programa za dokoličarsko obrazovanje, stvaranje datoteke o istraživačkim projektima, sakupljanje literature o dokoličarskom obrazovanju itd.

Sasvim je dovoljno da se na osnovu i ovih elementarnih podataka donese zaključak o značaju i važnosti Komisije za obrazovanje. Ako tome pridodamo i činjenicu da se navedeni ciljevi i zadaci realizuju na međunarodnom nivou, onda se jasno mogu sagledati dometi i implikacije takvih delatnosti. Osim toga, naročito treba visoko vrednovati rad Komisije u propagiranju dokoličarskog obrazovanja čija se primena vidi kao idealna mogućnosti za zadovoljavanje obrazovnih potreba najšireg spektra. Naravno, prihvatanje ponuđenih opcija u velikoj meri zavisi od spremnosti za ovu vrstu obrazovanja, kako na individualnom tako i na širem društvenom planu.

Zaključak

Sudeći na osnovu dosadašnjih rezultata i projekcija budućih aktivnosti Komisije za obrazovanje, možemo doneti nekoliko zaključaka:

Po prvi put tokom duge istorije dokoličarskog obrazovanja, postoji jedinstvena, opšteprihvaćena platforma koja nudi osnovne smernice u koncipiranju ovih programa. Čini se da je Povelja o dokoličarskom obrazovanju i niz drugih dokumenata, najdragoceniji doprinos WLRA, odnosno Komisije za obrazovanje. Zapravo, to je vrhunac organizovanog nastojanja brojnih eksperata iz ove oblasti da se preciziraju mnogostruki potencijali fenomena dokolice i utvrde najbolji mogući načini njihove primene. U tom smislu obrazovna funkcija komisije sve će više dolaziti do izražaja, pogotovo u neumitnom procesu nastajanja dokoličarskog društva.

Zatim, raznolike aktivnosti koje su usmerene ka promovisanju dokoličarskih vrednosti, razvijanju svesti o obrazovnom značaju ovog fenomena, pružanju stručnih usluga u procesu usavršavanja i treninga lidera i samoj organizaciji seminara, foruma i diskusija, dodatno govore koliko je značajna uloga Komisije za obrazovanje i koje mesto zauzima u međunarodnim razmerama. Navedene aktivnosti, sa svoje strane, snažno determinišu mnogobrojne aktere dokoličarskog obrazovanja i predstavljaju svojevrsnu refleksiju potreba koje egzistiraju na društvenom ili pak individualnom nivou.

Posebno je andragoški interesantno ukazati na još jedan izuzetno značajan, ali često od strane mnogih autora zanemarivan i nedovoljno razmatran aspekt dokoličarskog obrazovanja. Nepobitna je činjenica da postoji visok stepen međusobne uslovljenosti i prožimajući odnos dokolice i obrazovnih aktivnosti odraslih. Drugačije rečeno, što je više slobodnog vremena, to je više prostora za obrazovnu akciju. Stoga, za odrasle obrazovanje u dokolici predstavlja objektivnu mogućnost ostvarenja koncepcije doživotnog obrazovanja. Razvijanjem dokoličarskih programa i obrazovanjem stručnjaka iz ove oblasti, Komisija za obrazovanje, s jedne strane, intenzivno

participira u stvaranju pogodnih uslova za proces kontinuiranog obrazovanja u odraslom dobu, a sa druge, nalazi se u funkciji realizatora takvog procesa.

Bojan Lazarević
Faculty of Philosophy, Belgrade

WORLD ASSOCIATION FOR LEISURE AND RECREATION: THE PLACE AND ROLE OF THE COMMISSION FOR EDUCATION

This paper analyzes the World Association for Leisure and Recreation (WLRA) and the means by which this association may contribute to the understanding and development of adult education within free time. The general characteristics of the WLRA are highlighted, listing of the existing WLRA commissions, and a short description of the structure and means of the Commission's functioning. The focus of this work is on the analysis of the place and role of the Commission for Education as an integral part of the WLRA. The aims and tasks are analyzed from which educational activities of the Commission for Education are derived, with a particular emphasis on the results of this Commission. As the most precious contribution of the Commission we can separate the development of platform of leisure education which is generally accepted that is based on the Charter of Leisure Education, and several other important documents. Due to the fact that all of the above mentioned activities of the Commission that are realized in the field of leisure adult education are having international characteristics it is justified to value and appreciate the achieved results from the andragogical aspects.

Key Words: Educational activities of WLRA, Commission for Education, Adult education, Leisure education

Literatura:

1. Bollaret, L. (1990), Leisure Education and Flemish School System, World Leisure & Recreation, WLRA, Vol. 32, N° 4, p.p. 36.

2. Kačavenda-Radić, N. (1972), Interkulturno obrazovanje-projekat Svet-ske asocijacije za dokolicu i rekreaciju, Istraživanja u pedagogiju i andragogiji, Institut za pedagogiju i andragogiju, str. 121-124.
3. Nahrstedt, W. (1997), Enforced leisure:its implications for leisure educa-tion of the unemployed, World Leisure & Recreation, WLRA, Vol. 39, N° 4., P.P. 14.
4. Robertson, B. (1995), The role and meaning of leisure education in the middle adulthood, World Leisure & Recreation, WLRA, Vol. 37., N° 1, p.p.28 .
5. WLRA By-Laws, Artical 4.1, at: URL :[http://www.worldleisure.org/Com-mission/main.html](http://www.worldleisure.org/Commission/main.html).
6. World leisure international charter for leisure education, WLRA internati-onal seminar on leisure education, Jerusalem, Israel, 1993.
7. World leisure international position statment on educating for serious leisure, WLRA-World Leisure Commission on Education, Canada, 2000.
8. World leisure international position statment on leisure education and comunity developmet, WLRA/ELRA International Seminar on Leisure Education and Comunity Developmet, Jerusalem, Israel, 1993.
9. World leisure international position statment on leisure education and population of special needs, WLRA/ELRA International Seminar on Leisure Education and population of special needs, Jerusalem, Israel, 1993.
10. World leisure international position statment on leisure education and youth at risk, WLRA International Seminar on Leisure Education and Yo-uth at Risk, Mexico, 1998.